

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

שבת פסח, טו' ניסן התשע"ו

"מורם מעם - שמרומם את העם"

מודל ההנהגה של משה רבנו הינו מודל יחודי, הכולל התאמה בין הנהגה לבין מהלך הגאולה. הרב קוק זצ"ל מבחין בין שני מודלים של מנהיגות שאנו נוהגים לכנות אותם 'מנהיגות מתכללת' ו'מנהיגות מעצבת'.

'מנהיג מתכלל' ניחן בכושר אירגון המאפשר להוציא את היכולות של העם מן הכח אל הפועל. לעומת זאת, 'מנהיג מעצב' הוא אישיות מורמת מעם שביכולתו לעצב ולרומם את העם. ה'מנהיג המתכלל' מתאים בעיקר לתקופות בהן העם כבר בשל ומועצב והוא זקוק רק למנהיג שיארגן אותו. 'מנהיג מעצב', לעומת זאת, נדרש בתקופה של תמורות ושינויים שבה העם נמצא בצומת דרכים, ויש להביאו למצב חדש ושונה מזה שהוא נמצא בו כעת. מנהיג מסוג זה צריך יכולת ליצור שינויים ולצרוב אותם בעם, תוך התמודדות עם הכוחות השמרניים שמאדירים את הנוסטלגי ומעוניינים לשמר את הקיים, וכך הם דבריו של הרב קוק:

"והנה בכלל אפשר להצטייר שני דרכים של מנהיגי הכלל. וכו'. יתכן דרך אחד שיהיה עיקרו מצד הכלל, ודרך אחד שיהיה עיקרו מצד המנהיג. כי יש הנהגה שעצם המנהיג אין בו להוסיף דבר מחודש על שלמות הכלל, וכל מה שאין בכח שלמות הכלל אי אפשר שתתוסף ג"כ ע"י המנהיג. רק כח המנהיג הוא שהשלמות שהיא בכלל מפוזרת בפרטים, ודורש הנהגה איך לחברם ולהנהיגם אל מחוז החפץ, לזה יהי' בכח המנהיג לקבץ את כל כוחות הנפוצים ומהם תתבנה קדושת הכלל. אבל יש כח נשגב של הנהגה שהמנהיג הוא יוסיף כח קדושה ושלמות בהכלל המונהגים, לא לבד קיבוץ כוחות מפוזרים שלהם, כ"א הוספה של מעלה, שבלא כח המנהיג לא היתה מעלה זו במציאות אצלם, והוא בזכותו וקדושתו מעטר אותם בעטרה זו".^[1]

מנהיג 'מתכלל' מכונה בחז"ל בשם 'עבד' לעם, בעוד מנהיג 'מעצב' מכונה 'נשיא', מאחר והוא "מורם מעם" על שם זה שמרומם את העם אליו ולמדרגתו הגבוהה, וממשיך הרב זצ"ל וכותב:^[2]

"והנה ע"ד האמת מנהיג כזה שהוא רק על מין הראשון, דהיינו מנהיג את הכלל רק ע"פ כח קדושת עצמו, אין מיחש לעצמו מעלה, שאינו כי אם עבדות אל העם, וכמו שאמרו חז"ל: "כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם, עבדות אני נותן לכם". והנה העבדות היא ודאי מצד הטורח של קיבוץ השלמות הנפוצה בתוך הכלל, ודבר זה הוא תלוי בבחירת השי"ת, שמי שהוא ית' יבחרנו, יהי' מרכז לקבץ את השלמות הנפוצה בתוך הכלל, אע"פ שאפשר שיהיו אחרים יותר שלמים ממנו. מה שאין כן אם תהי' תעודת המנהיג לרומם את הכלל אל מעלה רמה כזאת שאין בכחם כלל, רק הוא מקדושתו וצדקתו וחכמתו ישפיע עליהם לנהלם בדרך חיים שהיא למעלה מערכם ולהצליחם בה בתכלית ההצלחה, מנהיג כזה ראוי שיהי' באמת המרומם מאד, ונשגב ג"כ מכל בני עמו המונהגים. ודבר זה אינה בחירה בעלמא, כ"א יתרון וחשיבות מיוחדת במה שיהי' בכח מעלת איש רם ונשא לעשות נפלאות בהנהגת עמו. כענין הכתוב: "תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל י-ה". וכו'. כאילו נבראו בריאה חדשה וכו'".

הרב קוק זצ"ל מבאר את ההבדל בין מנהיגותו של משה רבנו למנהיגותו של שמואל הנביא. הראשונה נמשלת לשמש והשנייה הנמשלת לירח, ובהתאם לכך גם דרכי ההנהגה שלהם:^[3]

על כן נראה לע"ד בזה, דישנם שתי מיני הנהגות להנהיג את הציבור בהם. ההנהגה האחת היא שהמנהיג הוא מופלא מאד במדרגתו ונעלה הרבה מעל כל העם. על כן הוא יושב בעצמו ועוסק בשלמותו לפי ערכו, ומתוך שהוא עוסק בשלמותו הוא מנהיג את הציבור כולו שהם הולכים אחריו. אע"פ שאין הנהגתו לפי ערכם מצד עצמם, אבל מצד גודל כוחו של המנהיג הוא מעלה ומרומם אותם להתנהג למעלה מערכם, והוא דומה לשמש שבכחה הגדול מקיפים אותה כוכבי לכת לקבל ממנה אורה.

ויש מנהיג אחר: שאין כוחו גדול כ"כ להנהיג את הציבור על פי מדת עצמו, כי אם הוא צריך לצאת בעקבות הציבור ולהתנהג עמהם ע"פ מדותיהם ולהנהיגם כראוי להם. והוא דוגמת הירח שמקיף את הארץ ומאיר לה.

"והנה משה רבנו עליו השלום אמר מפורש על תוכן הנהגתו "כי תאמר אלי שאהו בחיקך"^[4] דהיינו להעלות אותם בהנהגה גדולה מערכם ע"פ ערכו. על כן "פני משה כפני חמה"^[5], אבל המנהיגים האחרים היו צריכים לצאת בעקבות העם, על כן "פני יהושע כפני לבנה" להתעלות עמהם ולהנהיגם ע"פ דרכם".

ביציאת מצרים היתה הכוונה האלקית לרומם את עם ישראל מהמצב הירוד שהיה בו במצרים של עבדים השקועים במ"ט שערי טומאה, למדרגה גבוהה של חרות עצמית ומוכנות לקבלת התורה. על כן דווקא משה רבנו הוא אשר נבחר להיות מנהיגו של עם ישראל ביציאת מצרים:^[6]

"ובאשר רצון השי"ת הי' להאיר באור התורה הקדושה, הי' ההכרח להעמיד מנהיג ממין השני. לא מנהיג שהוא רק עבד לעם ושאינו כ"א הכח המאחד את כל השלמות שנמצא בהעם הגוי כולו, שזה לא הי' מספיק להעלותם למעלה רמה כזאת, כ"א הי' צריך מנהיג שירומם אותם בכח קדושתו הנפלאה אל רוממות מעלה גבוהה, שלא היו מוכנים אליה אפי' מצד כח קיבוץ כללותם, כי אם ע"י קדושת רוממות המנהיג, המקודש בקדושת השי"ת הנפלאה".

הרב אליעזר שנוולד הוא ראש ישיבות ההסדר "מאיר הראל" במודיעין ובאופקים

[1] מאורות הראיה-הגדה של פסח, יציאת מצרים, ב. 'מדבר שור' דרוש ל"א.

[2] שם.

[3] דרוש לחנוכת הרבנות. נכתב ע"י הרב זצ"ל בשנת תרנ"ו בעת רבנותו הראשונה בביוסק. חלק ממנו נמצא בעולת הראי"ה ח"ב עמ' יח, ו- קו והערות רצ"ה בעמ' תפט. המאמר נדפס במלואו ב'ברקא' חלק ו' ע"י הרב יהודה עמיחי.

[4] במדבר פרק יא יב.

[5] בבא בתרא ע"ה ע"א.

[6] שם.

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של יושרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

